Ποιήματα

Αριστοτέλης Βαλαωρίτης

Ἀστραπόγιαννος

«Λαμπέτη, ἐδείλιασα!... Τὰ σώθικά μου
ἄσπλαχνο ἐθέρισε βόλι, πικρό.
Νεκρὰ στὸ σκάνδαλο τὰ δάχτυλά μου
βλέπεις ἐπάγωσαν... Δὸς μου νερό...

»Λαμπέτη, ἐσβύστηκα!... Ὥραν τὴν ὥρα
φεύγ' ἀνυπόμονη, πετᾷ ἡ ψυχή.
Στὰ κρύα τὰ χείλη μου στέκεται τώρα·
σκύψε καὶ πιέ τηνε μ' ἕνα φιλί.

»Λαμπέτη, χόρτασε τὴ δύναμή μου.
Μέσα στὰ στήθια σου θέλω ναὐρῶ
στερνὸ λημέρι σου, θέλω ἡ πνοή μου
ναὐρῇ στὰ σπλάχνα σου τὸν οὐρανό.

»Μόχτα κ' ἐπλάκωσαν σὰν ἄγριοι σκύλοι
γιὰ τὸ κεφάλι μου... τὶ καρτερεῖς;...
Φορτώσου τἄρματα, τὸ καρυοφύλλι,
κόψε με γρήγορα... μὴ μ' ἀρνηθῇς.

»Λαμπέτη, σφόγγισε, τρίψε μὲ χῶμα
τὸ γιαταγάνι σου, κ' εἶναι θολό...
Πῶς κλαῖς;... τί δέρνεσαι;... Τρίψε το ἀκόμα...
Μὴν τρέμεις... ζύγωσε... Δὸς μου νὰ ἰδῶ.

»Τὸ αἷμα τ' ἄπιστο μὲ τὸ δικό μου
δὲ θέλω ἐπάνω του νἀνταμωθῇ,
φαρμάκι ἀγλύκαντο μὲς στὸ λαιμό μου
δὲ θέλω σύντροφο κάτου στὴ γῆ.
»Χτύπα, Λαμπέτη μου!... Ἅπλωσε, πιάσε,
σφίξε στὰ δάχτυλα τἄσπρα μαλλιά...
Τὰ χέρια ἐσταύρωσα... Μὴ μὲ φοβᾶσαι...
Κόψε με... πάρε με στὴν ἀγκαλιά.»

Ὁλόρθο ἐπέταξε τἄξιο λεπίδι,
τἀγέρι ἐξέσχισε, παίρνει φτερό,
ἄστραψ', ἐσφύριξε γοργὸ σὰ φίδι,
τὸ δέντρο ἐλύγισε στὴ γῆ νεκρό.

Βαρειὰ σταράζει φοβερὴ στὸ χέρι τοῦ Λαμπέτη
ἡ κάρα τ' Ἀστραπόγιαννου. Τὸ μάτι ἀνταριασμένο
τοῦ σκοτωμένου τρεῖς φοραῖς ἀνεβοκατεβαίνει
καὶ βασιλεύει σκοτεινό. Στὸ μέτωπό του ἡ νύχτα
ἄλο σημάδι ὀπίσω της παρὰ στ' ἀχνὸ τὸ στόμα,
σὰ μιὰν ἀχτίδα φεγγαριοῦ στὸ μάρματο τοῦ τάφου,
ἕνα χαμόγελο βουβό, νεκρό, σαβανωμένο
στοῦ γέροντα τἀρματωλοῦ τὰ κάτασπρα τὰ γένεια.

Σπρώχνει στὴ θήκη κόκκινο τὸ γιαταγάνι ὁ κλέφτης,
κι' ἁρπάζει τὸ δισάκκι του! Στὴ μιὰ μεριὰ φορτώνει
τὸ κριθινό του τὸ ψωμί, στὴν ἄλλη ματωμένο
τὸ λείψανό του τἀκριβό. Τὸ δάχτυλό του βάφει
στὸ αἷμα, πἄφριζε στὴ γῆ, σταυρώνει τὸ κουφάρι
καὶ χάνεται στὴ λαγκαδιά... Καπνὸς ὁ πεζοδρόμος.

Τρέχουνε πίσω του ξαγριωμένοι
πενῆντα Λιάπιδες τὸν κυνηγοῦν.
Ὁ ἴσκιος ἔφευγε, πετᾷ, διαβαίνει...
Ἡ νύχτα ἐπλάκωνε, λυσσομανοῦν.

Στὴ ράχη ἐμαύρισε σὰ συγνεφάκι...
Ἀδειάζουν τἄρματα... στέκουν νὰ ἰδοῦν.
Βροχὴ τὰ βόλια τους, μὲς στὸ δισάκκι
τὸν Ἀστραπόγιαννομψόφια χτυποῦν.

Ὁ κλέφτης ἄνοιξε τὸ πάτημά του,
πηδᾷ χαλάσματα καὶ λαγκαδιαῖς,
παίρνει τὸ λείψανο στὴν ἀγκαλιά του...
Κάλλιο στὴν πλάτη του χίλιαις βολιαῖς.

Ἀγριοπρίναρα, παλούρια, βάτοι
τὴ σάρκα τὤτρωγαν, ὅθε διαβῇ.
Τὸ αἷμα του ἔβαψε τὸ μονοπάτι,
ἐμπρὸς τρισκότειδο καὶ πίσω ἐχθροί.

Στὸ χιόνι ἐβάλτωνε τὸ παλληκάρι
τὴ γλῶσσα τὤφρυγε δίψα σκληρή,
νύχτα θεότυφλη χωρὶς φεγγάρι
καὶ δὲν ἀπόσταινε, πάντα πατεῖ.

Περνοῦν μεσάνυχτα κ' ἡ πούλια σβυέται,
τὰ πλάγια ἀσπρίζουνε, σιμών' ἡ αὐγή.
Στέκει... ἀκουρμαίνεται... δὲν ἀγροικιέται
κανένα πάτημα... παντοῦ σιγή.

Ξυπνοῦν ἡ πέρδικαις στὸ χαραμέρι...
Στὸ λόγγο ἐρρίχτηκε, γύρω θωρεῖ...
Γνωρίζει ἀνέλπιστα παληὸ λημέρι,
τὴ βρύσι ἐξάνοιξε, πὤτρεχ' ἐκεῖ.

Πάλ' ἀκουρμαίνεται... γέρνει ταὐτιά του,
πέφτει τἀπίστομα, τὴ γῆ ρωτᾷ...
Χτύπο δὲν ἄκουσε... Μόν' ἡ καρδιά του
μέσα στὰ στήθια του βαρεῖ, πετᾷ.

Τοῦ φάνηκε ὅτι ἐξέφυγε... Ἐμέτρησ' ἕνα ἕνα
τἄρματα τ' Ἀστραπόγιαννου, δὲν ἔχασε κανένα
τὸ μαῦρο τὸ κλεφτόπουλο στὸ φοβερό του δρόμο.
Σιμὰ στὴ βρύσι ἐκάθισε, κατέβασε ἀπ' τὸν ὦμο
τὸ ἔρμο τὸ δισάκκι του... Τὸ μάτι του ἔχει ἀντάρα...
Ἁπλώνει μὲς στὸ σάβανο τὸ χέρι μὲ λαχτάρα...
Σφίγγει τὰ κρύα τὰ μαλλιά... Ὁ νοῦς του ἀνεμοζάλη...
ξεσέρνει τὸ κεφάλι.

Μ' ἀνατριχίλα τὸ θωρεῖ. Στὰ χόρτα τὸ καθίζει,
παίρνει στὴ φούχτα τὸ νερό, τὸ νίβει, τὸ χτενίζει,
ζερβιὰ τοῦ βάνει τὸ σπαθί, δεξιὰ τὸ καρυοφύλλι,
πλένει τὸ στόμα τὸ βουβὸ καὶ στὰ νεκρὰ τὰ χείλη
βρίσκει ὁ Λαμπέτης ἄσβυστο, σὰν νἆταν πετρωμένο,
τοῦ γέρου τὸ χαμόγελο γλυκ' ἀποκοιμισμένο.
Τότε ἐξαλάφρωσε ἡ καρδιά, τότε ἕνα δάκρυ πέφτει
στὸ πρόσωπο τοῦ κλέφτη.

Ἔνοιωσ' ὅτ' εἶχε τὴν εὐχὴ τἀρματωλοῦ μαζί του
καὶ ξεσυγνέφιασε μὲ μιᾶς ἡ θολερὴ ψυχή του.
Τοῦ φάνηκε ὁλοζώντανος ἐκεῖ μὲ τἄρματά του
ὁ γέροντάς του νηστικὸς ὅτ' ἔστεκε σιμά του.
Κόβει βλαστάρια τρυφερά, τὴ φτέρη ξεφυλλίζει,
παίρνει ἕνα κρίθινο ψωμί, στὴ μέση τὸ χωρίζει
καὶ τὴ μιὰ σφήνα ἀπὸ ταῖς δυὸ τὴ δίνει στὸ κεφάλι
κι' αὐτὸς κρατεῖ τὴν ἄλλη.

«Ξύπνα, Ἀστραπόγιαννε, γλυκοχαράζει,
γιατί ἐκοιμήθηκες τόσο βαρειά;
Ξύπνα, ὁ Λαμπέτης σου γλυκὰ σὲ κράζει
νὰ ἰδῇς τὰ φράξα σου, τὰ κρύα νερά.

»Τὰ μάτια ἄνοιξε, ψυχοπατέρα,
νὰ ἰδῇς πού σ' ἔφερα σὲ μιὰ βραδειά.
Μὲς στὸ λημει σου μ' ηὖρηκ' ἡ μέρα,
τὤχω, Ἀστραπόγιαννε, κρυφὴ χαρά.

»Θυμᾶσαι; ἀνήλικο μ' εἶχε πετάξει
στὸν δρόμο ἡ μοῖρά μου, μικρό, μικρό,
τὴ μάννα οἱ ἄπιστοι μοὔχανε σφάξει,
στὸ λόγγο ἐκρύφτηκα γυμνό, ὀρφανό.

»Ἐδῶ ἐπρωτώρθαμε... Μ' ἀκοῦς, πατέρα;...
Ἐδῶ μ' ἀνάστησες νεκρό, φτωχό.
Ἐδῶ μὲ πότισες δροσιὰ κι' ἀγέρα,
μ' ἔκανες ἔλατο, πατέρα, ἐδῶ.

»Πρῶτος σὺ μὤδειξες τοῦ ἐχθροῦ τὴν ὄψη
καὶ σὺ μ' ἐβάφτισες μὲς στὴ φωτιά.
Ποιός νὰ σοῦ τὤλεγε πὼς θὰ σὲ κόψῃ
τὸ χέρι πὤμαθες νὰ πολεμᾷ;

»Ξύπν', Ἀστραπόγιαννε, καὶ κύτταξέ με,
φάγε μ' ἐμένα λίγο ψωμί,
φόρεσε τἄρματα, χαιρέτησέ με,
ξύπνα, ζωντάνεψε κ' ἦρθ' ἡ αὐγή.

»Ἐσὺ ἐπρωτόδινες ψηλὰ στὸ βράχο
τὸ καλημέρισμα στὸν ἀητό,
σὺ πρῶτος ἔδειχνες σ' ἐμέ, στὸ Ζάχο,
τὸ γλυκοχάραμμα στὸν οὐρανό.

»Τότ' ἐξεφύτρωνες σὰν κυπαρίσσι
στὰ καταρράχχια μας τρομαχτικό,
τὸν ἴσκιο σου ἔστενες νὰ φοβερίσῃ
κάτω τὰ Σάλωνα... καὶ τώρα ἐδῶ.

»Ὁ Ζάχος ἔπεσε... κ' ἦταν γραμμένο
ἐγώ, Ἀστραπόγιαννε, πάλ' ὀρφανό,
τὸ ξυλοκρέββατο γιὰ σὲ νὰ γένω,
γιὰ σέ, πατέρα μου, γῆ νὰ ζητῶ.»

Κ' ἐκεῖ ποὺ ὁ δύστυχος μοιρολογοῦσε
μὲ μιᾶς αὐτιάζεται... κ' ἕνα σκυλὶ
μακρὰ τοῦ φάνηκε σὰν κι' ἀλυχτοῦσε,
κούφια σὰν κι' ἄκουσε ποδοβολή.

Τὰ δέντρα ἐσείστηκαν, τὰ χαμόκλαδα·
σκιασμένα ἐπρόβαιναν συχνὰ συχνὰ
πλατώνια, ἀγριόπουλα, λαγοί, ζαρκάδια...
Μὴν ἐπαγάνιζεν ἡ Λιαπουριά;...

Σκύφτει, ἀκουρμαίνεται... σιμών' ἡ ἀντάρα...
Τοὖβραν τὸ πάτημα στὸ χιόνι οἱ ἐχθροί.
Ἁρπάζει τἄρματα, κρύβει τὴν κάρα,
πετᾷ, ἀναλήφτηκε σὰν ἀστραπή.

Τρέχει ἐδῶθ', ἐκεῖθε γέρνει
ἡ ἔρμη φτέρνα στὸ βουνό,
μαῦρο κῦμα ἀνεμοδέρνει
καὶ δὲ βρίσκει ἕνα γιαλό,

Τὸν ἐπῆρε γι' ἀγωγιάτη
Χάρος ἄγρυπνος, σκληρός...
Σαλαγάει, βαρεῖ τὴν πλάτη
πάντα πίσω του ὁ νεκρός.

Στὸ τυφλὸ τὸ παίξιμό του
μὲς στὴ φοῦχτά του ἁρπαχτά
γιὰ νὰ βρέξῃ τὸ λαιμό του
πίνει πάχνη καὶ περνᾷ.

Τὸν ἐθέριζε ἄγρια πεῖνα
καὶ δὲν ἔχει ἄλλο ψωμί...
Στὸ σακκί του μέν' ἡ σφῆνα
τ' Ἀστραπόγιαννου ξερή.

Στἀχαμνὰ τὰ δάχτυλά του
τὴν ἐπῆρε μια φορά...
Θολωμέν' εἶν' ἡ ματιά του
καὶ τὰ χείλη του ἀνοιχτά.

Ὅλος ἔτρεμε... στὸ στόμα
τὴν ἐζύγωσε σκιαχτά...
Δὲν ἁμάρτησε, ὄχι ἀκόμα...
Ἀναστέναξε βαρειά.

Μὲ μιᾶς τὤφυγ' ἕνα δάκρυ,
τὴν ἐφλησε γλυκά,
καὶ στὸν κόρφο σὲ μιὰν ἄκρη
τὴν ἐχώνασε βαθειά.

Πόσαις μέραις καὶ ποῦ τρέχει
Πόσαις νύχταις δὲ μετρᾷ,
μέσα ὁ νοῦς του πάντα βρέχει
στὴν ψυχή του συγνεφιά.

Μὲς στὸ λόγγο ἂν σταματήσῃ
γιὰ νὰ πάρῃ ἀνασασμό,
κἄποιος λύκος θὰ χουμίσῃ
γιὰ ν' ἁρπάξῃ τὸ νεκρό.

Καλιακούδαις καὶ κοράκοι
τὸ κεφάλι κυνηγοῦν,
μὲ τὰ νύχια ἀπ' τὸ δισάκκι
νὰ τὸ κλέψουν πολεμοῦν.

Ἀνδρειεύεται ἡ καρδιά του,
τρὲχει ἀκόμη λίγο ἐμπρός,
μιὰ κρυφὴ βρίσκει σπηλιά,
μέσα ρίχνεται ὁ φτωχός.

Ξεφορτώνεται, δειλιάζει,
γέρνει ἀναίσθητος στὴ γῆ,
κλεῖ τὰ μάτια του, πλαγιάζει
καὶ τὸ λείψανο κρατεῖ.

Κ' ἐκεῖ ποὔτανε θαμμένος
μὲς στοῦ ὕπνου τὴν νυχτιά,
στὸ πλευρό του ὁ σκοτωμένος
ἀνταριάζεται, ξυπνᾷ.

Στέκει ἐμπρός του... Τὰ δυὸ μάτια,
κούφια χάσκουνε πλατειά.
Πέφτ' ἡ σάρκα του κομμάτια,
τὰ δυὸ χείλη λαγκαδιά.

Τὸ γλυκὸ χαμόγελό του
λίγο λίγο εἶχε σβυστῆ
καὶ περνοῦν στὸ μέτωπό του
μαῦρα γνέφη ἐδῶ κ' ἐκεῖ.

«Παιδί μου, ἐγέρασε τὸ λείψανό μου
τόσα μερόνυχτα χωρὶς ταφή,
ὁ Χάρος ἔφαγε τὸ πρόσωπό μου·
δός μου, Λαμπέτη μου, μιὰ φοῦχτα γῆ.

»Κάτου στὰ Σάλωνα, ξεψυχισμένος
ὁ ἐχθρὸς ἐφώλιασε μακρὰ ἀπ' ἐδῶ·
ξυπνά, Λαμπέτη μου, κι' ἀποσταμένος
θέλω στὸ μνῆμά μου νὰ πάω κ' ἐγώ.

»Βλέπεις μυρίστηκαν τὸ σκοτωμό μου
ὄρνεια ἀνυπόμονα, μαῦρα πουλιά,
πρὶν μὲ ξεσχίσουνε στὸ σάβανό μου,
παιδί μου, κρύψε με στὴ γῆ βαθειά.

»Τώρα ποὺ ἐκόρνιασαν κι' ὁλόγυρά μου
σκοτάδι τρίδιπλο μὲ πλημμυρεῖ,
πάρ' τὸ δισάκκι σου, πάρ' τ' ἄρματά μου,
ξύπνα νὰ φύωμε πρὶν ἔρθ' ἡ αὐγή.

»Θέλω τὸ χάραμμα, πὤβγαινε πρῶτο
καὶ μοῦ καμάρωνε τὴ λεβεντιά,
τἀγέρι, πὤτρεχε χνῶτο μὲ χνῶτο
καὶ μοῦ ζωντάνευε τὰ σωθικά.

»Ἡ ἀριαῖς, τὰ πεῦκά μου, τὰ κρύα νερά μου,
θέλω, Λαμπέτη μου, νὰ μὴ μὲ ἰδοῦν,
νὰ μὴ γνωρίσουνε τὴν ἀσχημιά μου...
Ἔλα νὰ φύγωμε, μὴν πικραθοῦν.

»Τώρα ποὺ μ' ἔφερες ὡς τὰ Παλάτια,
σκάψε τὸ λάκκο μου σ' αὐτὴν τὴ γῆ.
Ἐδῶ δὲ φτάνουνε τοῦ ἐχθροῦ τὰ μάτια
δὲν ἀνεβαίνουν παρὰ ἀητοί.

»Λαμπέτη, χῶσέ με μὲ τἄρματά μου
ὁλόρθα, στῆσέ τα, δεξιὰ ζερβιά.
Νἆναι στὸ μνῆμά μου κεροδοσά μου,
πρωτοπαλλήξαρα στὴν ἐρημιά.

»Κι' ὅταν, Λαμπέτη μου, με χωματίσῃς,
ἔβγα στὸ Τρίκορφο γοργά, γοργὰ
νὰ πῇς πὼς σ' ἔστειλα νὰ πολεμήσῃς
πὲς χαιρετίσματα στὴν κλεφτουριά.

»Ἐχτὲς ἐπιάστηκε κ' ἐκεῖ τουφέκι,
στὸν ὕπνο βμου ἄκουσα τὸ βογγητὸ
ἐγὼ ἀποσβύστηκα κι' ἀστροπελέκι,
Λαμπέτη, μὤμεινες ἐσὺ στερνό.

»Μὴ μοῦ πικραίνεσαι, κ' εἶναι γραμμένο
μ' ἐμένα γρήγορα νἀνταμωθῇς,
τρέχα, πολέμησε καὶ σὲ προσμένω
στὸ μνῆμά μου ἄλυωτος ὅσο νἀρθῇς.»

Ξυπνᾷ, ἀλαφιάζεται, ὁ νοῦς του ἀνάφτει,
βουβὸς ἐπέρασε μιὰ λαγκαδιά.
Βρίσκει ἕν' ἀπόγωνο, τὸ χῶμα σκάφτει
τὰ χείλη ἐπέτρωσαν, πάντα βουβά.

Τὸ νύχι αἱμάτωνε μὲς στὸ στουρνάρι
ἔχωσε τἄρματα καὶ τὸ ψωμὶ
στὸ λείψανο ἔστρωσε χλωρὸ γλυπάρι,
τὸ μνῆμα ἐσφράγισε, σκύφτει, φιλεῖ.

Βαστᾷ τὸ δάκρυ του, τὸ καταπίνει,
δὲν ἐξανάσαινε μὴν προδοθῇ·
κυττάζει ὁλόγυρα, πετιέται, χύνει,
τρέμει στὸν πόλεμο μὴ δὲ βρεθῇ.

Βλέπει τὸ Τρίκορφο, σφίγγεται, φτάνει,
τὸ λιανοτούφεκο πέφτει πυκνό.
Σέρνει στὰ δόντια του τὸ γιαταγάνι,
ρουφᾷ ἀνυπόμονα φλόγα, καπνό.

Ποῦθε νὰ πλάκωσε παρόμοια ἀντάρα,
παρόμοιος σίφουνας, ὁ ἐχθρὸς ρωτᾷ.
Τὸ χέρι ἐδούλευε καὶ βουβαμάρα
πάντα τὰ χείλη του κρατεῖ κλειστά.

Χάρος ἀνέλπιστος περνᾷ, θερίζει,
ἀναστηλώθηκε κ' ἡ κλεφτουριά.
Ρυάζετ' ἡ Ρούμελη στὸ μετερίζι,
ρίχνεται, πίσω του παύει ἡ φωτιά.

Δὲν τὸν ἐπρόφταιναν... Τὸν ἀνακράζουν,
δέν ἀποκρένεται, διαβαίνει ἐμπρός.
Τὰ χέρια του ἄκοπα χτυποῦνε, σφάζουν,
σκορπᾷ, ἀνταριάζεται, φεύγει ὁ ἐχθρός.

Στὸ δρόμο του ἄξαφνα τοῦ λυέται ἡ χαίτη,
στὴν πλάτη ἀνέμισε σὰ δυὸ φτερά·
τότε τοῦ φώναξαν - «Στάσου, Λαμπέτη,
ἄφησε κ' ἕνανε γι' ἄλλη φορά.»

Κι' αὐτὸς δὲν ἔνοιωθε ποιός τόνε κράζει,
πάντα ἐσαλάγαγε τὴ Λιαπουριά,
τἀγέρι ἐθόλωσε, ξεμοναχιάζει...
Ἄστραψ', ἐμβρόντησε μιὰ πιστολιά.

Τὸν ἐλαβώσανε... Στὸ χῶμα γέρνει,
τὸ βόλι ἐχώνεψε μὲς στὰ πλευρά.
Πέφτι τἀπίστομα, σιμὰ ξεσέρνει,
σὰ φίδι κρύβεται μὲς στὰ κλαριά.

Ἔβοσκε ὁ θάνατος τὰ σώθικά του
κ' ἐκεῖνος ἔτρεχεν ὁλονυχτίς,
πατεῖ, σωριάζεται σβυέτ' ἡ καρδιά του...
Ποῦσ', Ἀστραπόγιαννε, νὰ τόνε ἰδῆς;...

Διαβαίνει ἀνήφορους καὶ μονοπάτια,
βράχους ἀπάτητους, νεροσυρμαίς,
ἐξημερώθηκε μὲς στὰ Παλάτια,
ἐψυχομάχησε χίλιαις φοραῖς.

Τὸ μνῆμα ἐπρόσμενε... Λιγάκι ἀκόμα
νὰ φτάσῃ τὤλειπε... πετιέται ὀρθός,
πηδᾷ, ἀνδρειεύεται... τὸ ἔρμο χῶμα
σφίγγει στὰ δόντια του, πέφτει νεκρός.

Τὸ βράδυ ἀνέλπιστα πιάνει τὸ χιόνι
κι' ὁ τάφος κρύβετεαι βαθειὰ βαθειά,
λὲς κ' ἐσαβάνωσαν σ' ἕνα σεντόνι
τὰ δυὸ τὰ λείψανα σφιχτὰ σφιχτά.

Εἰς τὸν φίλον μου Στέφανον Πιερρήν

Εἰς τὰς ἐρήμους τὰς ξηράς, στὴν μαύρη Ἀραβίαν
ὅταν σφυρίζῃ τὸ Σιμοὺν μὲ λύσσαν, μὲ μανίαν,
οἱ διψασμένοι Ἄραβες πηγαίνουν νὰ καθίσουν
εἰς τῶν φοινίκων τὴν σκιάν. - Στὰ νάματα τὰ κρύα
τὰ διψασμένα χείλη των τρέχουσι νὰ δροσίσουν...
κ' ἐνῷ ἀκοῦν ἀπὸ μακρὰν τὰ ἄγρια θηρία
βαρεῖς νὰ πέμπουν μυκηθμούς, ὡς σάλπιγγας θανάτων
ἥσυχοι καὶ ἀτάραχοι, σχεδὸν ἀπηυδισμένοι,
ἐκεῖ ἁπλώνουν στὴν σκιὰν τὰ μαῦρα σώματά των.
Ὁ ἄνεμς ἐπάνω των σφυρίζων διαβαίνει
φέρων μαζί του θόρυβον καὶ μυκηθμοὺς λεόντων.
Εἰς τὴν σκιὰν τοῦ φοίνικος οἱ Ἄραβες κυττάζουν
τὴν τρικυμίαν ποὺ περνᾷ ἐπὶ τῶν κεφαλῶν των
καὶ ἡπλωμένοι κατὰ γῆς κοιμῶνται, ἡσυχάζουν.
Ὁ Ἄραψ ὁ πλανώμενος στὴν ἔρημον ποιόν ἔχει
στὸν κόσμο ἄλλον φίλον του παρὰ τινὰ στελέχη;,,,
Τοιουτοτρόπως καὶ ἐγώ! Τῆς θολερῆς ζωῆς μου
τὰ ἀφρισμένα κύματα μ' ἔρριψαν μὲ μανίαν
μακρὰν ἀπὸ τὰ χώματα τῆς γῆς τῆς πατρικῆς μου·
μὲ ἔρριψαν εἰς τὴν νερκὰν καὶ δούλην Ἰταλίαν.

Ἀλλὰ ἐδῶ, ὢ εὐτυχής! Ἐνῷ ἀπηλπισμένος
εἰς τοὺς σκληρούς μου στοχασμοὺς ἤμην παρῃτημένος,
ἐνῷ ἀκόμα ἤκουα τοὺς λαίλαπας νὰ τρίζουν
βαθέως μέσ' στὰ σπλάχνα μου καὶ νὰ μοῦ τὰ φλογίζουν,
ἀπήντησα, ὢ φίλε μου, ὡς Ἄραψ τῆς ἐρήμου,
ἕν δένδρον νέον, χλοερόν, στὸν δρόμον μου ν' αὐξάνῃ.
Ἐκεῖ εὑρῆκ' ἀνάπαυσιν ἡ ἔρημος ζωή μου.
Εἴθ' ὁ χειμὼν τὰ φύλλα του ποτὲ νὰ μὴ μαράνῃ!
Αὐτὸ τὸ δένδρον εἶσαι σύ. Εἴθε ποτὲ καμμία
νὰ μὴ φυσήσῃ ἐπάνω του ἄσπλαχνος τρικυμία!
Ὁ Ἄραψ ὁ πλανώμενος ποῦ πλέον θέλει θέσει
τὴν ἔρημον του κεφαλήν, ἐὰν τὸ δένδρον πέσῃ;

Εις την μνήμην Διονυσίου Κόμητος Σολωμού

Κοιμήσου... εγώ τον ύπνο σου δεν ήλθα να ταράξω
δεν ήλθα εδώ στο μνήμα σου ούτ' ένα λουλουδάκι
απ' όσα το στολίζουνε κρυφά να ξερριζώσω.
Κοιμήσου... χάρου, ποιητά, την άφθαρτη γλυκάδα,
που ζώντας επεθύμησες και που νεκρός χορταίνεις.

Άφες κ' εμένα να χαρώ, άφες με να πιστεύσω
ότ' η ψυχή του ποιητού στην ευμορφιά του κόσμου,
εις τη μεγάλη του Παντός αθάνατη αρμονία
είναι γλυκύ κελάδισμα, είναι παλμός αγάπης,
που φεύγει εδώθε να κρυφθή μες στην καρδιά του Πλάστου.

Κοιμήσου... οι χρόνοι φεύγουνε δυστυχισμένοι, μαύροι...
Απ' την αιωνιότητα, που σ' έχει αγκαλιασμένον,
σταλάζουνε σιγά, σιγά... και πάσα των ρανίδα
πνίγει χιλιάδες γενεαίς. Στου τάφου σου το χώμα
χύνει δροσούλα και ζωή, ρόδα σκορπά και δάφναις.

Τρεις χρόνοι τώρα πέρασαν... ήλθα να γονατίσω
στο μνήμα σου και να σου πω να μη καταφρονέσης
το χάρισμα μου το φτωχό... Για το μνημόσυνο σου
σώφερα νεκρολίβανο, σώφερα κι' αγιοκέρι.

Ἀπόσπασμα ἐκ τοῦ τυφλοῦ Χορμοβίτου

…..
Κι' απόψε πάλαι νηστικός!... κι' ἀπόψε χωρὶς δεῖπνο,
Δημήτρη μου, στὸν ὕπνο!...

Ἄλλα κοιμῶνται σ' ἀγκαλιαῖς, σὲ δροσερὰ στρωσίδια
τὰ παραστέκουν ὄνειρα, μοσχοβολιαῖς, παιδί μου,
καὶ σὺ τὸ μαῦρο σέπεσαι γυμνὸ μὲς στὰ ξεσκλίδια
καὶ μόνη σου ἔχεις συντροφιὰ τὴ στεῖρα τὴν εὐχή μου.
Οὔτε ποὺ βρέθηκε γιὰ μᾶς σ' ὅλην αὐτὴν τὴν πλάση
ἕνα παληὸ καταχυτὸ καὶ δυὸ ρονιαῖς κατῶγι,
μιὰ καταρρήχωση τυφλὴ νὰ κρύψῃ, νὰ σκεπάσῃ
τὴ φτώχια, ποὺ μᾶς τρώγει!...

Πόσα παιδάκια ἐπλάγιασαν ἀπόψε σὰν ἐσένα,
Δημήτρη, εὐτυχισμένα!

Εἶν' αὔριο πρωτομαγιά, θὰ σηκωθοῦν πρὶν φέξῃ
σὰ χελιδόνια ἀπ' τὴ φωλιά, θ' ἀφήσουν τὸ κρεββάτι
καὶ μὲ τραγούδια, μὲ χαραῖς, καθένα τους θὰ τρέξῃ
νὰ στολιστῇ μὲ λούλουδα, να πιῇ στὸ νεροκράτη.
Γιὰ σὲ δὲν ἔρχετ' ἄνοιξη! Φτωχά, τυραγνισμένα
θὰ τρῶς τὰ νειῶτά σου μ' ἐμὲ γυρμένο στὰ πεζούλια
κι' ὀνείρατα στὸν ὕπνο σου μελανοφορεμένα
θὰ βλέπῃς νυχτοπούλια.

Κι' ἐγὼ νἆμαι θεότυφλος! Καὶ νἄχω ἀντὶ γι' ἀχτίδαις
στὰ μάτια νυχτερίδες!
Σβυσμένο φῶς στὸν ἅδη μου σ' ἐπῆρα λυχνοστάτη
καὶ κρεμασμένος σέρνομαι στὸν ἄχαρο λαιμό σου,
μελανιασμένο σύγνεφο στὴν ἔρμη σου τὴν πλάτη
μέρα καὶ νύχτα ζωντανὸ σκοτάδι στὸ πλευρό σου!
Ὤ! νὰ σκορποῦσε μιὰ στιγμή, Δημήτρη, ἡ καταχνιά μου,
νὰ γλυκοχαραζε γιὰ μὲ στὰ χείλη σου ἡ αὐγοῦλα!

Ὤ! νἄβλεπα στὴν ὄψη σου τὴν πρώτη λεβεντιά μου,
τὴ μαύρη σου μανοῦλα!

Ὅποιος διαβάτης ἀπ' ἐδῶ ἐλεημοσύνη ἁπλώσῃ
στὸ χέρι σου νὰ δώσῃ
γιὰ μὲ τὸ διακονιάρη σου, σκύφτει κρυφὰ σιμά μου
τὴν εὐμορφιά σου νὰ μοῦ πῇ. Κ' ἐγώ, γλυκὸ παιδί μου,
ἐγώ, πατέρας, τήκομαι, ῥαγίζετ' ἡ καρδιά μου,
ποὺ οἱ ξένοι κλέφτουν ἄθελα χαρὰ ποὖναι δική μου.
Στὸν κόσμο σ' εἶδα μιὰν αὐγὴ, στὸν οὐρανό μου ἀστέρι,
στὸν ἔρημό μου τὸ γιαλὸ μονάκριβη ἁρμυρήθρα,
βυζασταροῦδι γαλανό, δροσᾶτο σὰν τὴ φτέρη,
ξανθὸ σὰν τὴν κερήθρα.
…..

Πρὸς τὸν φίλον Ἀχιλλέα Παράσχον

Σὺ τὸ γνωρίζεις, Ἀχιλλεῦ!... Ἀπ' τὰ μικρά μου χρόνια
πουλὶ περίχαρο, τρελλό, μὲς στ' ἀναφτέριασμά μου,
μοὖβρεν ὁ πόνος τὴν καρδιά, κ' ἐκεῖ ποὺ μὲ τ' ἀηδόνια
εἶχ' ἀρχινήσει νὰ πετῶ, καὶ μὲ τὸ λάλημά μου
νὰ χύνω μιὰ σταλαματιὰ γλυκάδα κι' ἁρμονία,
μέσα στοῦ κόσμου τὴ χαρά, ποὺ μὲ τὰ κύματά της
μ' ἔβρεχε, μ' ἐπελάγωνε, κ' ἐκεῖ ποὺ ἄλλη καμμία
μαύρη φροντίδα, συλλογὴ μὲ τὰ βαρειὰ φτερά της
δὲ μοῦ συγνέφιαζε τὸ νοῦ παρὰ πῶς νὰ χορτάσω,
γλυκέ μου φίλε, τὴ ζωὴ καὶ πῶς νὰ ξεδιψάσω...

Μιὰ νύχτα, στὴν ἀστροφεγγιά, πὤπαιζα μοναχό μου
μ' ἕνα λουλούδι δροσερὸ καὶ τὤδειχνα στ' ἀστέρια
μὲ περηφάνεια ἀπόκρυφη, πλακώνει στὸ πλευρό μου
βουβὸς ὁ Χάρος, κι' ἄσπλαχνα μοῦ τ' ἅρπαξε ἀπ' τὰ χέρια...
Μοῦ τὤκρυψε βαθειὰ στὴ γῆ... μ' ἐφύτεψε σιμά του...
Μ' ἔκαμε νυχτολούλουδο, μ' ἔκαμε κυπαρίσσι...
Ὁλόγυρά μου ἐσκόρπισε τὰ νεκρολίβανά του
καὶ μ' ἐζευγάρωσε σκληρὰ μ' ἕνα του ρημοκκλῆσι...
Δὲ βλέπεις πῶς μαραίνομαι στοῦ Χάρου μου τ' ἀγῶγι
καὶ πῶς κάθε μου λάλημα γίνεται μοιρολόγι;...

Γλυκέ μου φίλε, μέριασε... μὴ μοῦ ζητεῖς τραγούδια,
στὸν ἴσκιο μου δὲ θὰ ναὐρῇς μαγιάτικα λουλούδια,
οὔτε παιχνίδια, οὔτε χαραῖς... θαὐρῇς ἕνα λυχνάρι
ἑτοιμοθάνατο, φτωχό, θαμμένο στὸ χορτάρι,
ποὺ κρύβει κάθε μνῆμά μου καὶ λιποθυμημένη
τὴ νεκρικὴ τὴ λάμψη του... Οἱ μαῦροι οἱ πεθαμμένοι
σὲ τὲτοιον ἥλιο πάντα ζοῦν! Μ' αὐτὴ τους τὴν ἀχτίδα
φωτίζουνε τὴ νύχτα τους καὶ σῴζουν τὴν ἐλπίδα,
π' ὥραν τὴν ὥρα πνίγεται μὲς στὸν καταποτῆρα
τοῦ κόσμου, ποὖναι ἀχάριστος... Ὦ! δὲ θὰ μείνῃ στεῖρα!

Θὰ ζωντανέψη μιὰ φορὰ κι' ἀπὸ τὰ μνήματά μας
θ' ἀστράψῃ πάλαι ὁλόφωτο τὸ γλυκοχάραμά μας...
Γλυκὲ μου φίλε, πρόφτασε καὶ ρίξε λίγο λάδι
στὸ πενιχρὸ λυχνάρι μας... τρὲξε καὶ σὺ στὸν ἅδη
τὰ πεθαμμένα κόκκαλα μ' ἐμέ νὰ προσκυνήσῃς...
Λησμόνησε τοὺς ζωντανούς. Στὸν κόσμο μὴν ἐλπίσῃς...

Ο ανδριάς του αοιδίμου Γρηγορίου του Ε' Πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως

Πῶς μᾶς θωρεῖς ἀκίνητος;... Ποῦ τρέχει ὁ λογισμός σου,
τὰ φτερωτά σου ὄνειρα;... Γιατὶ στὸ μέτωπό σου
νὰ μὴ φυτρώνουν, γέροντα, τόσαις χρυσαῖς ἀχτίδες,
ὅσαις μᾶς δίδ' ἡ ὄψη σου παρηγοριαῖς κ' ἐλπίδες;...
Γιατὶ στὰ οὐράνια χείλη σου νὰ μὴ γλυκοχαράζῃ,
πατέρα, ἕνα χαμόγελο;... Γιατὶ νὰ μὴ σπαράζῃ
μέσα στὰ στήθη σου ἡ καρδιά, καὶ πῶς στὸ βλέφαρό σου
οὔτ' ἕνα δάκρυ ἐπρόβαλε, οὔτ' ἔλαμψε τὸ φῶς σου;...

Ὁλόγυρά σου τὰ βουνὰ κ' οἱ λόγγοι στολισμένοι
τὸ λυτρωτή τους χαιρετοῦν... Ἡ θάλασσ' ἀγριωμένη
ἀπὸ μακρὰ σ' ἐγνώρισε καὶ μ' ἀφρισμένο στόμα
ποὺ σὲ κρατεῖ στὰ σπλάχνα του... Θυμᾶται τὴν ἡμέρα,
ὁποὺ κι' αὐτὴ στὸν κόρφο της, σὰν τρυφερὴ μητέρα,
πατέρα μου, σ' ἐδέχτηκε... Θυμᾶται στὸ λαιμό σου
τὸ ματωμένο τὸ σχοινί, καὶ στ' ἅγιο πρόσωπό σου
τ' ἄτιμα τὰ ραπίσματα... τὸ βόγγο... τὴ λαχτάρα...
τοῦ κόσμου τὴν ποδοβολή... Θυμᾶται τὴν ἀντάρα...
τὴν πέτρα, ποὺ σοῦ κρέμασαν... τὴ γύμνια τοῦ νεκροῦ σου...
τὸ φοβερὸ τὸ ἀνάβρασμα τοῦ καταποντισμοῦ σου...
Δὲν ἐλησμόνησε τὴ γῆ ποὺ σῶγινε πατρίδα,
οὔτε τὸ χέρι ποὺ εὔσπλαχνο μ' ὁλόχρυση χλαμύδα
τὴ σάρκα σου ἐσαβάνωσε τὴ θαλασσοδερμένη,
ὅταν, πατέρα μου, ἄκαρδοι, γονατισμέν' οἱ ξένοι
τὸ αἷμά σου ἔγλυφαν κρυφὰ στὰ νύχια τοῦ φονιᾶ σου...
Τώρα σὲ βλέπει γίγαντα, πατέρα, ἡ θάλασσά σου...
Τὸ λείψανό σου τὸ φτωχό, τὸ ποδοπατημένο,
τ' ἀνάστησε ἡ ἀγάπη μας κ' ἐδῶ μαρμαρωμένο
θὰ στέκῃ ὁλόρθο, ἀκλόνητο κ' αἰώνιο θὰ νὰ ζήσῃ,
νἆναι φοβέρα ἀδιάκοπη σ' Ἀνατολὴ καὶ Δύση...

Πενῆντα χρόνοι πέρασαν σὰν νἄτανε μιὰ μέρα!...
Γιὰ σᾶς ποὺ εἶσθε ἀθάνατοι φεύγουν γλυκειαῖς, πατέρα,
πετοῦν ἡ ὥραις ἀμέτρηταις στοῦ τάφου τὸ λιμάνι...
Γιὰ μᾶς... καὶ μόνη μιὰ στιγμὴ ἀρκεῖ νὰ μᾶς μαράνῃ...
Πενῆντα χρόνοι πέρασαν κι' ἀκόμη ἡ ἀνατριχίλα
βαθειὰ μᾶς βόσκει τὴν καρδιά... Μὲ τὰ χλωρὰ τὰ φύλλα
ἀνθοβολεῖ κι' ὁ τάφος σου καὶ στὸ μνημόσυνό σου
ὑψώνεται στὸν οὐρανὸ τὸ νεκρολίβανό σου
μὲ τῶν ἀνθῶν τὴ μυρωδιὰ καὶ μὲ τὸ καρδιοχτύπι
τοῦ κόσμου,, ποὺ ἐζωντάνεψες... Γέροντα, τὶ σοῦ λείπει;...
Πῶς μᾶς θωρεῖς ἀκίνητος;... Ποῦ τρέχει ὁ λογισμός σου;...
Ποιός εἶν' ὁ πόθος σου ὁ κρυφὸς καὶ ποιό τὸ μυστικό σου;...

Εἶχαν ξυπνήσει ἀνέλπιστα οἱ νεκρωμένοι δοῦλοι
κι' ἀπὸ τὸ γέρο Δούναβη ὡς τ' ἄγριο Κακοσοῦλι
ἔβαζε γῆ καὶ θάλασσα... Σεισμός, φωτιά, τρομάρα,
σπαθὶ καὶ ψυχομάχημα καὶ δάκρυ καὶ κατάρα.
Ἐβρόντουν κι' ἄστραφταν παντοῦ τὰ κλέφτικα λημέρια...
Γοργὰ τοῦ Χάρου ἐθέριζαν τ' ἀχόρταγα τὰ χέρια,
κ' ἦταν ὁ πόλεμος χαρά, τὰ φονικὰ παιχνίδια...
Μὲ μιᾶς θολώνουν τοῦ Ὀλυμπου τὰ χιονισμένα φρύδια
καὶ μαῦρα νέφη ἁπλώνονται στοῦ Κίσσαβου τὴ ράχη...
Ἀνατριχιάζουν τὰ κλαριὰ καὶ τὰ νερὰ κ' οἱ βράζοι
μένουν παράλυτα, νεκρά, σὰν νἆχε διαπεράσει
κρυφὸ μαχαίρι αὐτὴ τὴ γῆ κ' ἐσκότωσε τὴν πλάση...

Εἶχε προβάλει ἀπὸ μακρὰ πουλὶ κυνηγημένο
σὰ σύγνεφο μὲ τὸ βορειᾶ καὶ μαυροφορεμένο,
σκοτείδιασε τὸν οὐρανὸ μὲ τὰ πλατειὰ φτερά του,
καὶ μὲ φωνή, ποὺ ἐξέσχιζε σκληρὰ τὰ σωθικά του,
ἐρρέκαξε κ' ἐβρόντησε... «Χτυπᾶτε, πολεμάρχοι!...
Ἀπ' ἄκρη σ' ἄκρη ὁ χαλσμός... Κρεμοῦν τὸν Πατριάρχη!...
Τοῦ μυστικοῦ διαλαλητῆ πέφτει στὴ γῆ, στὸ κῦμα
τὸ φλογερὸ τὸ μήνυμα κι' ἀπὸ ἕνα τέτοιο κρῖμα
ἐφύτρωσε ἄσβεστη φωτιὰ καὶ μὲ τὴ δύναμή σου

ἐθέριεψε, ἐζωντάνεψε τ' ἄτιμο τὸ σχοινί σου
κ' ἔγεινε φίδι φτερωτὸ στὸν κόρφο τοῦ φονιᾶ σου...
Καλόγερε, πῶς δὲν ξυπνᾷς νὰ ἰδῆς τὰ θαύματά σου;...

Ἀναστηλώνεται ὁ Μωρηᾶς... Ἡ Ρούμελη μουγκρίζει...
Ἱδρώνουν αἷμα τὰ βουνά, τὸ δάκρυ πλημμυρίζει...
Παντοῦ παράπονο βαθὺ καί ἀλαλαγμοὶ καὶ θρῆνοι...
Διαβαίνει μαύρ' ἡ ἄνοιξη. Τὰ ρόδα σας, οἱ κρίνοι
λησμονημένοι τήκονται καὶ τὰ πουλιὰ σκιασμένα
ἀφίνουν ἔρμη τὴ φωλιὰ καὶ φεύγουνε στὰ ξένα...
Στοῦ Γερμανοῦ τὸ μέτωπο κρυφὰ γλυκοχαράζει
τοῦ Γένους τὸ ξημέρωμα... Πᾶσα ματιά σου σφάζει...
Διωγμέν' ἀπὸ τὸν Κάλαμο, μὲ τὴν ψυχὴ στὸ στόμα,
χιλιάδες γυναικόπαιδα δὲ βρίσκουν φοῦχτα χῶμα
νὰ μείνουν ἀκυνήγητα... κι' ὁ Χάρος δεκατίζει...
Ρυάζεται ὁ Βάλτος, σὰ θεριὸ τὴ χαίτη του ἀνεμίζει...
Φλόγα παντοῦ καὶ σίδερο... δὲν θ' ἀπομείνῃ λόθρα...
Στὴν Κιάφα νεκρανάσταση... στοῦ Πέτα καταβόθρα...

Πέτρα δὲ μένει ἀσάλευτη... κλαρὶ χωρὶς κρεμάλα...
Ἐρμιὰ καὶ ξεθεμέλιωμα στὴν Τρίπολη, στοῦ Λάλα...
Κι' ὅταν τὸ χέρι ἐχόρταινε κ' ἔπεφτε στομωμένο
νὰ ξανασάνῃ τὸ σπαθὶ στὴ θήκη ξαπλωμένο,
ἐφώναζε ὁ ἀντίλαλος... «Χτυπᾶτε, πολεμάρχοι!...
Ἀπ' ἄκρη σ' ἄκρη ὁ χαλασμός... Κρεμοῦν τὸν Πατριάρχη!»...

Φριμάζουν τὰ Καλάβρυτα... Καπνίζει τὸ Ζητοῦνι...
κ' ἡ Μάνη ἡ ἀνυπόμονη τεντώνει τὸ ρουθοῦνι
σὰν τὸ καθάριο τἄλογο, νὰ μυριστῇ τ' ἀγέρι
πού, ταχυδρόμος τ' οὐρανοῦ, μὲ τὰ φτερά του φέρει
τοῦ Διάκου τὴ σπιθοβολὴ καὶ τὴν ἀναλαμπή του...
Ὁ γυιὸς τ' Ἀνδρούστου στὴ Γραβιὰ στηλώνει τὸ κορμί του
κ' ἐπάνω του, σὰ νἄτανε θεόχτιστο κοτρῶνι,
συντρίβεται ἡ Ἀρβανιτιὰ μὲ τὸν Ὀμὲρ Βρυώνη...
Φεγγοβολοῦν τὰ πέλαγα στὴν Τένεδο, στὴν Σάμο

καὶ κάθε κῦμα πὤρχεται νὰ ξαπλωθῆ στὴν ἄμμο
ξερνῶντας αἷμα καὶ φωτιά, φωνάζει... «Πολεμάρχοι!...
Ἐκδίκηση... ἄσπλαχνη... παντοῦ... Κρεμοῦν τὸν Πατριάρχη!».

Τὸ Σοῦλι τὸ ἀνυπόμονο ψηλὰ στὸ Καρπενῆσι
τοῦ Βότδαρή σου τὴν ψυχὴ γιὰ νὰ σὲ προσκυνήσῃ
σοῦ στέλλει αἱματοστάλαχτη... Στὸν τάφο του κλεισμένο
τὸ Μισολόγγι σκέλεθρο, γυμνό, ξεσαρκωμένο,
δὲν παραδίδει τἄρματα, δὲ γέρνει τὸ κεφάλι...
Κρατεῖ γιὰ νεκροθάφτη του τὸ Χρῆστο τὸν Καψάλη,
τὸ ράσο τοῦ Δεσπότη του φορεῖ γιὰ σάβανό του,
καί φλογερὸ μετέωρο πετᾷ στὸν οὐρανό του
καὶ θάφτεται ὁλοζώντανο... Στὸ διάβα του τρομάζουν
τ' ἀστέρια ποὺ τὸ κύτταζαν, καὶ ταπεινὰ μεριάζουν...
Κλαρὶ δὲ φαίνεται χλωρὸ καὶ τὸ στερνὸ χορτάρι,
πὤμεινε ἀκόμα πράσινο, τ' ἀράπικο ποδάρι
τὸ μάρανε, τὸ σκότωσε... Χορτάσαν οἱ κοράκοι...
Στὴ Ράχωβα, στὸ Δίστομο μὲ τὸν Καραϊσκάκη
ἀδελφωμένο πολεμᾷ τῆς Λιάκουρας τὸ χιόνι...
Θερίζει τ' ἄσπλαχνο σπαθὶ κι' ὁ πάγος σαβανώνει...

Πλαταίνει πάντα ἡ ἐρημιὰ καὶ τὸ σχονί σου σφίγγει
τοῦ λύκου μας τοῦ ἑφτάψυχου τ' ἀχόρταγο λαρύγγι...
Ὁ κόσμος ἀνταριάζεται... Καὶ τὰ σκυλόδοντά του
ξερριζωμένα πνίγονται μὲ τὰ ρυάσματά του
στοῦ Ναβαρίνου τὰ νερά... καὶ φεύγει... Ἀνάθεμά τον!...
Ἐσκόρπισαν τὰ σύγνεφα μὲ τ ἀστραπόβροντά των
καὶ κούφια ἀπέμεινε ἡ βοὴ τοῦ μαύρου καταρράχτη...

Μ' αὐτά... μ' αὐτὰ τὰ κόκκαλα, τὰ τρίμματα, τὴ στάχτη
ἐχτίσαμε, πατέρα μου, τὴ φτωχικὴ φωλειά μας,
κ' ἐκεῖθε ἐφύτρωσε ἡ μυρτιὰ καὶ τὰ δαφνόκλαρά μας,
π' ἀνθοβολοῦν τριγύρω σου... Γιατὶ τὰ δάχτυλά σου
ἀκίνηταα δὲν εὐλογοῦν τὰ μαῦρα τὰ παιδιά σου;...
Στ' ἀνδρειωμένα σπλάχνα σου, μακρ' ἀπὸ τὴν Ἑλλάδα

ἐρρίζωσε τόσο βαθειὰ τοῦ Χάρου ἡ φαρμακάδα,
π' οὔτε τοῦ Ρήγα ἡ συντροφιά, καλόγερε, δὲ φθάνει
τὰ σφραγισμένα χείλη σου ν' ἀνοίξῃ, νὰ γλυκάνῃ...
οὔτε τὸ φῶς τὸ ἀκοίμητο ποὺ στὸ πλευρό σου χύνει
αὐτὸ μας τὸ περήφανο, τὸ φλογερὸ καμίνι;...
οὔτε τὰ δέντρα, τὰ πουλιά, τὰ πράσινα χορτάρια...
οὔτε τὰ βασιλόπουλα, τοῦ Θρόνου μας βλαστάρια,
που θἄρχωνται νὰ χαιρετοῦν τοῦ ποιητῆ τὴ λύρα,
καὶ νὰ ρωτοῦν πῶς ἔγεινε τὸ ράσο σου πορφύρα;...
Τί θέλεις, γέροντ' ἀπὸ μᾶς;... Δὲ νοιώθεις μιὰ ματιά σου
πόσαις θὰ ἐφλόγιζε καρδιαῖς κι' ἀπὸ τὰ σωθικά σου
πόση θα ἐβλάστενε ζωή;... Πῶς δὲν ξυπνᾷς, πατέρα;...
Δὲ φέγγει μὲς στὸ μνῆμά σου οὔτε μιὰ τέτοια μέρα;...

Τὸ μάρμαρο μένει βουβό... Καὶ θὰ νὰ μείνῃ ἀκόμα
ποιός ξέρει ὡς πότ' ἀμίλητο τὸ νεκρικό του στόμα...
Κοιμᾶται κι' ὀνειρεύεται... καὶ τότε θὰ ξυπνήσῃ,
ὅταν στὰ δάση, στὰ βουνά, στὰ πέλαγα, βροντήσῃ
τὸ φοβερό μας κήρυγμα... «Χτυπᾶτε, πολεμάρχοι!...
Μὴ λησμονεῖτε τὸ σχοινί, παιδιά, τοῦ Πατριάρχη!»...

Η Φανερωμένη

«Κυρὰ Φανερωμένη μου, παρηγοριὰ τοῦ κόσμου,
βοήθαμε τὴν πανόρφανη! Τ' ἅγιο σου χέρι δός μου
γιὰ ν' ἀνεβῶ στὸ βράχο σου! Δὲν ἦλθες μὲς στὸ βράδυ
ὡσὰν αχτίδ' ἀνέλπιστη στὸ μαῦρό μου τὸν ἅδη,
κ' ἐσφόγγισες τὸ δάκρυ μου καὶ μοὖπες σύ, Κυρά μου,
νὰ πάρω τὸ παιδάκι μου στὴν ἔρημη ἀγκαλιά μου
καὶ νὰ τὸ φέρω νὰ τὸ δῇς;... Παρθένε, βόηθησέ με...

Τὰ γόνατά μου ἐδείλιασαν... κατέβα, πρόφθασέ με...
Μὤφαγ' ἡ θάλασσα ἡ σκληρὴ τὸ Λάμπρο μου στὰ ξένα...
Ἡ δυστυχιὰ μ' ἐμάρανε!... Μὴν ἀρνηθῇς κ' ἐμένα...
Δυνάμωσέ με, τὴ φτωχή... Γιὰ ἰδές με! Θερμασμένη,
τρεῖς μέρες θεονήστικη, νεκρή, ξεψυχισμένη,
νοιώθω τὴ ρῶγά μου στεγνὴ στὰ χείλη του, Κυρά μου,
ἐστρέφεψε τὸ γάλα μου... Ἐπάγωσ' ἡ καρδιά μου...
Σύντρεξε, μάνα τοὐρανοῦ, σύντρεξε τὸ παιδί μου...
Παρθένε μου, ἐχιονίστηκε... Θὰ νὰ σβυστῇ μαζί μου...»
Καὶ ξαναγύρισε μὲ μιᾶς στὴ γῆ ξεστηθωμένη,
μὲ τὸ παιδί στὴν ἀγκαλιά, ἡ Δέσπω ἡ πικραμμένη.

Ἐπάνωθέ της τοῦ βορειᾶ τὰ σύγνεφα ἀρμενίζουν
κι' οὔτε δὲ στέκουν νὰ τὴν δοῦν. Τὸν κόρφο της φωτίζουν
κρύαις ἀχτῖδες φεγγαριοῦ, ποὺ ἐδῶ κ' ἐκεῖ προβαίνουν
σὰν ἀπὸ μάτι νεκρικό, χωρὶς νὰ τὴ θερμαίνουν.
Σιμά της τρέχει τὸ νερό, γοργό, γοργό, δροσᾶτο...
λαλοῦν τ' ἀηδόνια ξέγνοιαστα μὲς στὴ μυρτιά, στὸ βάτο...
τὰ δένδρα εἶν' ἀνθοστόλιστα... παντοῦ χαρὰ κ' ἐλπίδα,
σφιχταγκαλιάζεται ἡ ὀχειὰ μὲ τὴ μονομερίδα,
κι' ὡς τόσο ἀμοιρολόγητη, χωρὶς ταφὴ καὶ δάκρυ,
μιὰ χήρα μάνα, ἕνα παιδί, πεθαίνουν σὲ μιὰν ἄκρη!

Μέσα στοῦ κόσμου τὴ γλυκειά, τὴν ἄφθαρτη ἁρμονία,
ποιὰ θέληση καὶ ποιὰ καρδιά, ποιὰ παντοδυναμία

ἐσύμπλεξ', ἐζευγάρωσε τὸ σφύριγμα τἀστρίτη,
τοῦ καταρράχτη τὴ βοή, τοῦ λύκου, τοῦ πετρίτη,
καὶ τἀητοῦ τὸ ρυάσιμο, μὲ τὸ γλυκὸ τραγοῦδι,
ποὺ χύνει ἀπ' τὰ στήθια του τὸ μαῦρο στεφανοῦδι;
Καὶ ποιός, καὶ ποιός ἐπρόσταξε, μέσα σ' αὐτὴν τὴν πλάση
νὰ συναντιέται ἀδελφικά, χωρὶς νὰ τὴ χαλάσῃ,
τὸ περιστέρι, κι' ὁ σκορπιός, ὁ χαμελειὸς κι' ὁ κρίνος,
φιλὶ καὶ ψυχομάχημα, χαμόγελο καὶ θρῆνος;...
Κι' ὡς τόσο ἀμοιρολόγητη, χωρὶς ταφὴ καὶ δάκρυ,
μιὰ χήρα μάνα, ἕνα παιδί, πεθαίνουν σὲ μιὰν ἄκρη.

Μοσχοβολοῦσε ἡ ἄνοιξη κι' ὁλόγυρά τους χίλια
ἀνθίζουν ἀγριολολούλουδα, χολᾶτα χαμομήλια.
Καὶ κἄπου κἄπου ἀμέτρηταις τρελλαῖς πυγολαμπίδες
φωτίζουν τὰ δυὸ λείψανα μὲ μυστικαῖς ἀχτῖδες.
Καὶ τοῦ παιδιοῦ τὸ μέτωπο καὶ τῆς φτωχῆς τὰ στήθια
φεγγοβολοῦν σὰν οὐρανοὶ πὤχουν ἀστέρια πλήθια.

Χαμογελᾷ ἡ ἀνατολὴ καὶ ροδοκοκκινίζει
ὀλίγ' ὀλίγο ἡ καταχνιά, ποὺ τὰ βουνὰ στολίζει.
Λαλεῖ τὠρνίθι τῆς αὐγῆς, τὸ πρόβατο βελάζει...
Ξυπνοῦν στὰ πλάγια ἡ πέρδικαις, ἡ μιὰ τὴν ἄλλη κράζει...
Ξυπνᾷ κι' ὁ γέρο Γούμενος, τὸν ὄρθρο του σημαίνει
καὶ μουρμουρίζοντας σιγὰ στὴν ἐκκλησιὰ πηγαίνει
τὴν ἅγια εἰκόνα τῆς Κυρᾶς σκυφτὰ νὰ προσκυνήσῃ...
Κ' ἐκεῖ ποὺ ἐτέντων' ὁ παπᾶς τὰ χείλη νὰ φιλήσῃ,
τοῦ 'κάστηκε πὼς ἔλειπε – παράδοξη ἱστορία! -
ἀπ' τὸ θρονί της τὸ χρυσὸ ἡ Δέσποινα Μαρία...
Ἐτρόμαξ' ὁ καλόγερος... Στὴν πλάκα γονατίζει,
χτυπᾷ τὸ μέτωπο στὴ γῆ, παρακαλεῖ, δακρύζει...

Μὲ μιᾶς ἀστράφτ' ἡ ἐκκλησιά, κ' αἰσθάνετ' ἕνα χέρι
ὁποὺ τὸν ἀνεσήκωνε... Μοσχοβολάει τ' ἀγέρι...
Τὰ μάτια του ἄνοιξ' ὁ παπᾶς... Στὸ κάτασπρό του γένι
τὸ δάκρυ του ἔσταζε βροχή... Κυττάζει... Καθισμένη
στὸ θρόνο βλέπει τὴν Κυρά, ποὺ τοῦ χαμογελοῦσε,

καὶ τὸ παιδὶ ποὺ ἐχαίρετο καὶ ποὺ τὸν εὐλογοῦσε.

Σὲ ποιό καλύβι ἀγνώριστο, σὲ ποιά καρδιὰ θλιμμένη
νὰ πέρασες τὴ νύχτα σου, Κυρὰ Φανερωμένη;
Ποιό μαραμμένο λούλουδο ἡ χάρη σου, Κυροῦλα,
κρυφά, κρυφά ν' ἀνάστησε, σὰν τ' οὐρανοῦ δροσοῦλα;...

Ἡ μάνα ἡ δύστυχη ξυπνᾷ καὶ βλέπει τὸ μωρό της
νὰ παίζῃ μὲ τὰ λούλουδα, χορτᾶτο στὸ πλευρό της·
κ' ἀπ' τὸ φτωχὸ τὸ στῆθός της δροσᾶτο, τυλωμένο,
νὰ ρέῃ ἀδιάκοπα στὴ γῆ τὸ γάλα εὐλογημένο.

Τὴν εἶχε κράξει μιὰ φωνὴ καὶ μιὰ Κυρὰ Μεγάλη
τῆς φάνηκε ὅτι ἐμάλαζε τὸ ἔρμο της κεφάλι
καὶ μὲ γλυκάδ' ἀνέκφραστη ὅτι ἔταζε στὴ χήρα
νὰ στείλῃ χρυσῆ μοῖρα.

Κυττάζει ὁλόγυρα... Ψυχή!... Τὶ τάχα νὰ συνέβη
κ' ἐκεῖ δὲ φαίνεται κανείς; Στὸ μοναστῆρι ἀνέβη...
Στὰ πόδια πέφτει τῆς Κυρᾶς καὶ μὲ τὰ δάκρυά της
βρέχει τὸ κόνισμά της.

Τὸ δρόμο παίρνει γιὰ νἀλθῇ γοργὰ στὸ φτωχικό της
κ' ἔχει μαζί της συντροφιὰ τὤμορφο τὤνειρό της.
Σὰν νὰ τῆς ἔδινε φτερὰ, τόσο τρεχάτη ἐπέρνα,
ποὺ αἱμάτωνε τὴ φτέρνα.

Τὴ θύρα βλέπει διάπλατη... Σπρώχνει σκιαχτὰ τὸ μάρι
μὲς στὸ κατῶγί της νὰ ἰδῇ... Στὸ τίμιο της κρεββάτι
ἕνας λεβέντης σιωπηλὸς μὲς στὰ χρυσᾶ ντυμένος
προσμένει καθισμένος.
Ἐγνώρισε τὸ Λάμπρο της... πετᾷ στὴν ἀγκαλιά του...
Τοῦ δείχνει τὸ παιδάκι του... χορταίνει τὰ φιλιά του.
Καὶ σὺ τοὺς ἐπαράστεκες, ἐκεῖ σιμὰ κρυμμένη,
Κυρὰ Φανερωμένη.

Ὁ Γῶγος

Ὁ ἥλιος ἐβασίλευε. - Το Σούλι ἐρημωμένο
ἀπὸ μαχαίρι καὶ φωτιά, λησμονημένος τάφος,
μένει βουβὸ καὶ καρτερεῖ.- Ἔζωνε τὰ πλευρά του
ἡ καταχνιὰ κατάλευκη, λιβάνι στὴ θανή του.
Περήφανη στὴ δόξα της ἐπάνωθέ του ἡ Κιάφα
τὸ φοβερό της μέτωπο στεφανωμένο δείχνει
μὲς τῆς ἡμέρας πὄφευγε τὴν ὕστερην ἀχτίδα,
ὡσὰν λαμπάδα νεκρικὴ ποὺ φώτιζε ἀναμμένη
ἀπὸ τὸ χέρι τοῦ Θεοῦ, τοῦ Σαμουὴλ τὸ μνῆμα.

Στῆς Πάργας τὰ ψηλώματα χιλιάδες κυπαρίσσια
στέκουν ὁλόρθα νὰ θωροῦν τὴν ἐρημιὰ τριγύρω.
Παντοῦ νεκρίλα, σιωπή... κατέβαινεν ἡ νύχτα...
Περίλυπο καὶ τ᾽ οὐρανοῦ τὸ γαλανὸ τὸ μάτι
ὀλίγ᾽ ὀλίγο ἐνύσταζε, καὶ τότ᾽ ἐκειὰ τὰ δένδρα
ἐφάνταζαν ἀπὸ μακρά, τό ῾να σιμ᾽ ἀπὸ τ᾽ ἄλλο
στ᾽ ἀπέραντά του βλέφαρα τὰ μυριοδακρυσμένα,
σὰν μελανὰ ματόκλαδα... Πάργα, καημένη Πάργα!

Μαυρολογοῦσ᾽ ἀπὸ μακρά, σαρακοφαγωμένη,
πανέρημ᾽ ἡ Νικόπολη, χορταριασμένη, κούφια.
Τὴν ἔχτισ᾽ ἕνας τύραννος, κι ἄλλος σκληρότερός του,
ὁ Χρόνος, τὴν ἐχάλασε. Καταραμένα χέρια
ξεγύμνωσαν τὰ μνήματα καὶ μὲ τὰ μάρμαρά τους
τὴν ἐθεμέλιωσαν ἐκεῖ. Τοῦ Χάρου τὸ φαρμάκι
ἔσταξε μὲς στὰ σπλάγχνα της κ᾽ ἔμεινε πάντα στεῖρα.
Ὅσες φορὲς ἐπάτησα τὰ σκόρπια κόκαλά της
ἔνιωσα π᾽ ἀνατρίχιαζα μέσα στὰ φυλλοκάρδια,
κ᾽ εἶπα νὰ μένουν ἄταφα, γιὰ νὰ θυμᾶται ὁ κόσμος
ὅτι τὸ δένδρο τῆς σκλαβιᾶς δὲ ζεῖ στὰ χώματά μας.

Ἐδῶθε φεύγει ὁ λογισμὸς μὲ φρίκη, μὲ τρομάρα,
κ᾽ εὑρίσκει ἄλλα χαλάσματα στοῦ Δημουλᾶ τὸν Πύργο...
Μιὰ φούχτα πέτρες καταγῆς!... Γονάτισε, διαβάτη,

ἐμπρὸς σ᾽ αὐτὸ τὸ κόνισμα καὶ ρῖξ᾽ ἕνα τρισάγιο!
Πάρ᾽ ἕνα φύλλο ἀπ᾽ τὸν κισσό, ποὺ τὄχει ἀγκαλιασμένο
καὶ κρέμασε τὸ φυλαχτὸ στὸν κόρφο τοῦ παιδιοῦ σου.
Θὰ τοῦ στοιχειώσει τὴν καρδιά, νὰ γένει ἀνδρειωμένο.
Κοίταξε!... ἀκόμ᾽ ἀχνίζουνε, ζεστά, φωτοκαμένα,
τὰ φοβερά του ἀπάσβεστα, λὲς κ᾽ ἡ ψυχὴ τῆς Δέσπως
ἔμειν᾽ ἐκεῖ καὶ τὰ κρατεῖ νὰ πολεμήσει ἀκόμα.
Στὴν ἔρμη τὴν Νικόπολη ρυάζονται νυχτοπούλια,
κ᾽ ἐδῶ φωλιάζουν ἀϊτοί... Γονάτισε, διαβάτη!

Λαχτάριζεν ἡ Πρέβεζα στ᾽ Ἀλήπασα τὰ νύχια·
οὐδὲ νὰ κλάψει δὲν τολμᾷ στὸ μνῆμα τοῦ Γαβόρη.
Ἀσπροβολοῦν οἱ Πύργοι της στοῦ Κόρφου της τὸ στόμα
σὰ φοβερὰ σκυλόδοντα σ᾽ ἄγρια κατακλείδια,
ἕτοιμα νὰ δαγκάσουνε γι᾽ ἀγάπη τοῦ Βιζίρη.

Τρέχει θολὸ κι ἀγνώριστο τοῦ Λούρου τὸ ποτάμι,
ὅπου σταλάζει μυστικὰ τὸ δάκρυ τῆς Ἠπείρου.
Ὁ γέρο-Πίνδος κάτασπρος καὶ πάντ᾽ ἀνδρειωμένος
πέτεται μὲ τὰ χιόνια του καὶ μὲ τὴν κλεφτουριά του·
στὸν ἥλιο ποὺ βασίλευε, τὸ μάτι του στυλώνει
καὶ λέγει στ᾽ ἄστρο τ᾽ οὐρανοῦ: «Ἐκεῖ ποὺ πᾶς νὰ δύσεις
ἂν σ᾽ ἐρωτήσουνε γιὰ μέ, νὰ πεῖς πῶς δὲν πεθαίνω.»

Μέσα σὲ τόση δυστυχιά, μέσα σε τόσα κάλλη,
ἐκεῖ π᾽ ἀνθίζουν οἱ μυρτιὲς καὶ πρασινίζ᾽ ἡ δάφνη,
ὅπου τ᾽ ἀηδόνια κελαδοῦν καὶ τὸ χλωρὸ χορτάρι
κρύβει στὴν πρασινάδα του τὴ γύμνια καὶ τὴ φτώχια,
σ᾽ αὐτὴν τὴν ὥρα τὴν γλυκιά, ποὺ τῆς ζωῆς ὁ σπόρος
φυτρώνει ἀκαταδάμαστος, κι ὁ κόσμος μεθυσμένος
χορταίνει ἐλπίδες καὶ χαρά, κι ἀγάπη καὶ γλυκάδα...
σ᾽ ἕνα λαγκάδι σκοτεινὸ ἐφάνηκ᾽ ἕνας ὄφις,
πού ᾿χε τὰ λέπια τῆς ὀχιᾶς, τ᾽ ἀστρίτη τὸ φαρμάκι,
τὴν ἀσχημάδα τοῦ σκορπιοῦ καὶ τὴν ψυχὴ τοῦ λύκου,
ὀργή, κατάρα θεϊκή, ὁ Γῶγος ὁ προδότης.

Ευχή επί τοις γάμοις Π. Σ. Βαλαωρίτου και Ιουλίας Α. Ράλλη

Τῇ 25 Ἰουλίου 1874

Τώρα ποὺ πρωτοτάξειδο θ' ἁπλώσῃς τὰ πανιά σου
στοῦ κόσμου τ' ἄγρια πέλαγα, παιδί μου, ν' ἀρμενίσῃς,
κι' ἀντὶ νὰ στέκῃς στὸ γιαλὸ καὶ στὴν τρελλὴ χαρά σου
νὰ παίζῃς μὲ τὰ κύματα καὶ νὰ ζητῇς νὰ κλείσῃς
στὰ δάκτυλά σου τὸν ἀφρό, τὴν ψεύτικη εὐμορφιά τους
χίλιαις φοραῖς θὰ νὰ τὰ δῇς θολὰ ν' ἀνεμοδέρνουν
τριγύρω σου ἄστατα, σκληρά, μὲ τὸ ροχάλιασμά τους
καὶ στὴν πλατειὰ τὴ ράχη τους ἀχόρταγα νὰ σέρνουν
συντρίμματα καὶ χαλασμούς... τώρα κ' ἐγώ, παιδί μου,
σοῦ στέλνω τὴν εὐχή μου.

Πῶς φεύγει ὁ χρόνος ὁ σκληρός!... Ἐχτὲς τὸ πρῶτο χνοῦδι
σοῦ στόλιζε τ' ἀδύνατα, τ' ἄμεστα τὰ φτερά,
ἡ μάνα σου στὸν κόρφο της σ' ἔσφιγγε πεταροῦδι,
καὶ σήμερον ἀητόπουλο πετᾷς γοργά, γοργά!...
Καὶ δὲ φοβᾶσαι σύγνεφα, κι' ἀντάρα δὲ σὲ σκιάζει...
Στῆς νειότης τὰ ψηλώματα περνᾷ τ' ἀγριοκαῖρι,
ποὺ κἄπου κἄπου ἀνέλπιστα τὸν οὐρανὸ σκεπάζει
κ' ἔρχετ' εὐθὺς ἡ ξαστεριά, τὸ φῶς, τὸ καλοκαῖρι·
εἶν' ἡ ἀγάπη φυλαχτό... Ἔχε καὶ σὺ μαζί σου
πάντοτε τὴ δική σου.

Προφύλαξέ την στὴν καρδιά. Θἆναι γιὰ σένα ἐλπίδα,
θἆναι γιὰ σὲ παρηγοριὰ καὶ σκέπη καὶ λιμάνι...
Μὴ λησμονήσῃς τὴ φτωχή, τὴν ἄχαρη πατρίδα,
καὶ τὰ παληά μας κόκκαλα... Θυμήσου ὅτι δὲ φθάνει
ὅλου τοῦ κόσμου ὁ θησαυρός, παιδί μου, νὰ πληρώσῃ
μιὰ φοῦχτ' ἀπὸ τὸ χῶμά σου, μιὰ στάλα ἀπ' τὸ νερό σου.
Ἔχει πικράδα ἡ ξενιτειὰ κι' ὅσα καλὰ ἂν σοῦ δώσῃ,
ἐδῶ νὰ τρέχῃ πάντα ὁ νοῦς, οἱ πόθοι, τ' ὄνειρό σου...
Ἀγάπησέ την σὰν ἐμέ... αὐτ' εἶν' ἡ προσταγή μου,
ἂν θέλῃς τὴν εὐχή μου.

Επί τω θανάτω Ιουλίας Ράλλη Βαλαωρίτου

Τῇ 10 Ὀκτωβρίου 1874

Ρεύουνε τ' ἄνθη τῆς μυρτιᾶς στοῦ ποταμοῦ τὸ κῦμα
μὲ τοῦ βορειᾶ τὸ φύσημα κ' εὑρίσκουνε τὸ μνῆμα
μὲς στὸν καθρέφτη τοῦ νεροῦ, ἐκεὶ ποὺ εὐτυχισμένα
θωροῦσαν πρῶτα ὁλόχαρα, περήφανα, γυρμένα
τὴν ἄδολή τους εὐμορφιά, ἐκεῖ ποὺ τὰ κλαριά τουε
ἐδρόσιζαν τὴν νειότη τους καὶ τὴ μοσχοβολιά τους...

Καὶ σύ, μυρτοῦλα, ἐθέλησες νὰ στολιστῇς, ν' ἀνθίσῃς,
στὸ περιβόλι μιὰν αὐγὴ τοῦ κόσμου νὰ καθίσῃς,
ἐθέλισες, μυρτοῦλα μου, τὰ φύλλα τὰ χλωμά σου
μὲς στῆς ἀγάπης τὴν πηγή, ποὺ ξάνοιξες σιμά σου,
νὰ λούσῃς ἀνυπόμονη... Κ' ἔτρεξες... ἐπετάχτης...
κι' ἄβυσσος ἔγειν' ἡ πηγὴ κ' ἡ βρύση καταρράχτης...
Ἐβγῆκε Χάρος θεριστὴς κρυφὰ ν' ἀνθολογήσῃ,
εὑρῆκε τ' ἄνθος ξέγνοιαστο νὰ παίζῃ μὲ τὴ βρύση
κι' ἅπλωσ' ἐπάνω του γοργὰ τὸ χέρι τὸ σκληρό του,
κάθεται στὸ πλευρό του...

«Ἔλα, τοῦ λέγει, δροσερὸ λουλοῦδι, μὴ φοβᾶσαι...
στὸν κόσμο τὸν ἀπέραντο π' ὁρίζω πάντα θᾶσαι
ἐπάνω στ' ἄνθη μου, κυρά. Μὲ δάκρυ ποτισμένη
θὰ μένῃς πάντοτε χλωμὴ καὶ πολυγυρεμμένη
Μ' αὐτὸ τὸ παντοδύναμο τὸ χέρι μου ἂν σφραγίζω,
ἂν κλῶ τὴ θύρα τῆς ζωῆς, μὲ τ' ἄλλο μου ξεσχίζω
τὰ σύγνεφα, τὴν καταχνιά, τοῦ κόσμου τὸ σκοτάδι,
κι' ἀνοίγω ὁλόφωτο οὐρανὸ κατάπλευρα στὸν Ἅδη.
Ἂν εἶμαι χάρος χαλαστής, εἶμαι καὶ χάρος πλάστης...
Ἔλα νὰ ἰδῇς, λουλοῦδί μου, γιὰ ποιαῖς χαραῖς ἐπλάστης,
ἔλα καὶ μὴ μὲ σκιάζεσαι... Θ' ἀφήσῃς τὴ μαυρίλα
καὶ θαὔρῃς λάμψη ἀθάνατη. Θὰ πέσουνε τὰ φύλλα,

κ' ἐκεῖ ψηλὰ θὰ ν' ἀνεβῇ, λουλοῦδι, ἡ μυρωδιά σου...
Ἔλα νὰ φύγωμε μαζί. Ξάπλωσε τὰ φτερά σου.»

Τὴν ἀποκοίμησε βαθεοὰ μὲ τὰ γλυκὰ του λόγια,
κι' οὔτε τὰ δάκρυα τὴν ξυπνοῦν, οὔτε τὰ μοιρολόγια...

Περνᾷ τὸ γλυκοχάραμα... Τ' ἀστέρια ποιός τὰ σβεῖ;...
Ἐσβύστηκε κι' αὐτή.

Ἐπὶ τῷ θανάτῳ τῆς θυγατρός μου Ναθαλίας

Τώρα, π᾽ ἀνθίζ᾽ ἡ κυκλαμιὰ καὶ κάθε σπόρο, πὄχει
κρυφὸ κρεβάτι μὲς τὴ γῆ, ξυπνᾶ τὸ πρωτοβρόχι,
ποὺ πρὶν ἀρχίσουν οἱ χιονιές, ἡ πάχνη, τ᾽ ἀγριοκαίρι,
ξεγελασμένα τὰ κλαριὰ μὲ τὴ στερνὴ γλυκάδα,
π᾽ ὁλόγυρα σκορπίζοντας σκορπᾶ τὸ καλοκαίρι,
στολίζονται μὲ μυρωδιές, μ᾽ ἀνθούς, μὲ πρασινάδα,
τώρα, παιδί μου, ἐζήλεψες τὸ στεῖρο τὸ σκοτάδι,
τοῦ τάφου τὰ στολίσματα, τὴν ἐρημιά, τὸν Ἅδη!

Μοσχοβολᾶ ἡ ἀλιφασκιά, μικρά μου Ναθαλούλα,
τὰ ρίκη, οἱ δάφνες, οἱ μυρτιὲς ποτίζονται δροσούλα,
καὶ τὸν ἀγέρα πλημμυροῦν μὲ τὴν ἀναπνοή τους.
Στὸν ἥλιο τοῦ φθινόπωρου, σὰ ζωντανὰ λουλούδια,
οἱ καλογιάννοι χαίρονται. Μὲ τὴ γλυκιά φωνή τους
στὸ βάτο ποὺ ἀκουρμαίνεται λαλοῦν τὰ στεφανούδια
τὰ βάσανα τῆς ξενητιᾶς... Καὶ σὺ στὸ γέροντά σου
στέλνεις παιδί μου, ἀνέλπιστα τὰ νεκρολίβανά σου;

Στὸν πολυτάραχο γιαλὸ τοῦ κόσμου μιὰν ἡμέρα
διαβάτης ἀνυπόμονος περνᾶ σὰν τὸν ἀγέρα.
Τὸ πάτημά του ἐφάνηκε στὸν ἄμμο μιὰν αὐγὴ
ἄγριο τὸ κῦμα πέρασε τὴ νύχτα καὶ τὸ σβεῖ...

Αριστοτέλης Βαλαωρίτης (1824-1879).

Ο Αριστοτέλης Βαλαωρίτης γεννήθηκε στη Λευκάδα το 1824, γιος του επιχειρηματία και γερουσιαστή Ιωάννη Βαλαωρίτη και της Αναστασίας το γένος Τυπάλδου Φορέστη. Έμαθε τα πρώτα γράμματα στο Λύκειο της Λευκάδας (1830-1837), κατόπιν φοίτησε στην Ιόνιο Ακαδημία στην Κέρκυρα (1838-1841) και ταξίδεψε στην Ιταλία και την ελεύθερη Ελλάδα (1841-1842). Ακολούθησαν σπουδές στη Γενεύη (όπου πήρε πτυχίο προλύτη Γραμμάτων και επιστημών από το εκεί κολλέγιο), το Παρίσι (νομικά) και τέλος την Πίζα, όπου ανακηρύχτηκε διδάκτωρ νομικής στο εκεί πανεπιστήμιο.
Μεσολάβησε (1846) προσβολή του από τυφώδη πυρετό και επιστροφή στη γενέτειρά του. Ακολούθησαν ταξίδια του στην Ιταλία και την Αυστρία, όπου με κίνδυνο της ζωής του πήρε μέρος σε ενέργειες υπέρ της ελληνικής απελευθέρωσης. Παράλληλα μελέτησε γερμανική φιλοσοφία και το 1847 είχε ήδη τυπώσει την πρώτη του ποιητική συλλογή με τίτλο "Στιχουργήματα" στην Κέρκυρα. Ακολούθησε μια περίοδος περιπλάνησής του στην Ιταλία, κυρίως στη Βενετία. Εκεί πήρε μέρος σε φοιτητικές κινητοποιήσεις και γνώρισε την κόρη του Αιμιλίου Τυπάλδου Ελοϊσία, την οποία παντρεύτηκε το 1852. Από το γάμο του απέκτησε τρεις κόρες (τη Μαρία, που πέθανε το 1855 σε βρεφική ηλικία, μια δεύτερη, επίσης Μαρία, που πέθανε το 1866 και τη Ναθαλία, που πέθανε το 1875 στη Βενετία) και δύο γιους, το Νάνο και τον Αιμίλιο.
Μετά το γάμο του ταξίδεψε στην Ευρώπη για ένα χρόνο και όταν επέστρεψε στη Λευκάδα ενίσχυσε το επαναστατικό κίνημα της Ηπείρου με άντρες και χρήματα, με αποτέλεσμα να προκαλέσει τη δυσαρέσκεια του τότε άγγλου αρμοστή και να αναγκαστεί να φύγει για την Ιταλία ξανά. Το 1856 πέθανε ο πατέρας του και η μητέρα του. Το 1857 δημοσίευσε τη δεύτερη ποιητική συλλογή του με τίτλο "Μνημόσυνα", που τιμήθηκε από τον Όθωνα με τον Χρυσό Σταυρό του Σωτήρος. Την ίδια χρονιά απέκτησε το δεύτερο γιο του, τον Αιμίλιο και εξελέγη βουλευτής Λευκάδας στην Ιόνιο Βουλή, θέση την οποία κράτησε από το 1857 ως το 1864. Το 1864 επισκέφτηκε την Αθήνα μαζί με τον πρόεδρο της Ιονίου Βουλής και άλλους επιφανείς

πολιτικούς και συνέταξε το σχέδιο για το ψήφισμα της Ένωσης. Η εμφάνισή του στην Εθνοσυνέλευση στέφτηκε από μεγάλη επιτυχία. Εκλέχτηκε δυο φορές βουλευτής στην κυβέρνηση Κουμουνδούρου (1865 και 1868), αρνήθηκε όμως να αναλάβει υπουργικά καθήκοντα. Μετά τις εκλογές του 1868, απογοητευμένος από την πολιτική αποσύρθηκε και απομονώθηκε στη Μαδουρή, ένα μικρό νησί κοντά στη Λευκάδα.

Εκεί συνέθεσε το ποίημα Διάκος και τον Αστραπόγιαννο, έργα που τύπωσε μαζί το 1867. Κατόπιν πρόσκλησης του πρύτανη του Πανεπιστημίου Αθηνών το 1871 έγραψε και απήγγειλε με μεγάλη επιτυχία ένα ποίημα για τον Πατριάρχη στην αποκάλυψη του ανδριάντα του. Πέθανε το 1879. Λίγο πριν το θάνατό του έγραψε τα τρία πρώτα άσματα του "Φωτεινού", έργου που έμεινε ημιτελές λόγω του θανάτου του. Ο "Φωτεινός" εντάχθηκε στο δεύτερο συγκεντρωτικό τόμο των έργων του που εκδόθηκαν μετά το θάνατό του, το 1891.

Έγραψε επίσης λίγες μεταφράσεις ("Η λίμνη" του Λαμαρτίνου, "Το τριακοστό τρίτο άσμα της Κόλασης" του Δάντη, κ.α.) και δημοσίευσε άρθρα πολιτικού και ιστορικού προβληματισμού. Στο έργο του Βαλαωρίτη συναντιέται η γλωσσική τεχνοτροπία της Επτανησιακής Σχολής με εκείνη της Αθηναϊκής. Τα ποιητικά του έργα είναι γραμμένα σε απλή γλώσσα ενώ τα πεζά του στην καθαρεύουσα. Ο επικός χαρακτήρας των έργων του, καθώς επίσης οι αγώνες του για την Πατρίδα, του χάρισαν τον τιμητικό τίτλο του εθνικού ποιητή, ενόσω ακόμη ήταν εν ζωή. Η κριτική διχάστηκε στην περίπτωση του Βαλαωρίτη και ποικίλει από την πλήρη αποδοχή (Παλαμάς, Ροΐδης, Σικελιανός) ως την πλήρη άρνηση (Πολυλάς, Πανάς, Βερναρδάκης).

(Πηγή: Αρχείο Ελλήνων Λογοτεχνών, ΕΚΕΒΙ)